

Kauguru saimnieciskā vēsture

(pēc Kauguru pagasta valdes sēžu protokoliem 1867.-1913. gads)

Pamatojoties uz 1866. gada likumu par pagastu pašvaldību Baltijā, tai pašā gadā arī Kauguru pagasts nodibina to Satversmi, kāda pastāvēja līdz visjaunākiem laikiem. Pagasta sapulce, kurā piedalās visi saimnieki un rentnieki, bet no bezzemniekiem tikai desmitnieki: ik no desmit pilngadīgiem vīriešiem viens, izvēl no sava vidus vietnieku pulku, pagasta vecāko un viņa palīgu, pagasta tiesnesi. Puse no pagasta saimniekiem ir saimnieki un puse – bezzemnieki.

Kad notikusi **pirmā pagasta sapulce**, nav zināms. Pēc uzglabājušiem protokoliem redzams, ka pirmā vietnieku pulkā ievēlēti: Mārc Stirna, Miķel Burkin, Martin Grīnberg, Peter Balod, Mārc Dālberg, Peter Endzeling, Jān Grīnberg, M. Baron, M. Endzelit, Mārc Zirnis, Mārz Endzelin, Jekaup Ammur. Pagasta vecākais Mārc Balod, viņa palīgi P. Rosit, M. Endzelin, M. Zirnis, J. Ammur.

Vietnieku pulks, saukts arī „pagasta aizstāvētāji”, uzsāk savu darbību ar 1867. gadu, sasaukdams 5. janv. 1867. g. Kaugurmuižā sapulci. Minētā sapulcē izvēl pagasta skrīveri, ziņnesi (kazeku), magazīnas uzraugu, un iznes pirmo lēmumu par pagasta nama būvi. 7. janvārī 1867. g. pagasta valde pārņem no muižas valdīšanas naudu, grāmatas un rēķinus.

Protokols 1.

Kaugurmuižā tanī 5 Janua 1867.

Pagasta vecākais Mārc Balod

Pagasta priekšnieki P. Rozit, M. Endzelin, M. Zirnis, J. Ammur.

Uz Ķeizariskās 4. Rīgas Draudzes Tiesas Pavēļu no š. g. sub. No 38 tika visi pagasta aizstāvētāji kopā sasaukt un tiem pašiem priekšā lasītas tās punktes, kas izpildāmas ir. Tad visi vienprātīgi sarunājās, kur arī Muižas Valdīšana klāt bija.

I. Par valsts tiesas māju.

Uz muižas kunga atvēlēšanu paliek tās valsts tiesas sēdēšanas māja turpat Muižā, kur līdz šim ir bijuse, līdz tam laikam, kamērt valste sevim īpašu tiesas māju uzbūvēs. Arī sarunājās par valsts mājas būvēšanu, ka šo ziemu vajaga priekš tās pašas visu turklāt vajadzīgo materiālu pievest, kuras lielums būs 12 asu gara un 6 asu plata.

Tai pašā protokolā tiek izvēlēti pagasta darbinieki: magazīnas uzraugs un pagasta ziņotājs.

Par valsts kazeku paliek tas pats līdzšinīgs kazeka – Mārc Ērglis, kurš arī būs cietuma uzraugs. Par valsts skrīveri tika izvēlēts tas līdzšinīgs Draudzes Tiesas palīga

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

skrīveris Pēter Bumba, kuram visa valsts rakstīšana jāved ir, kas iekš valsts darīšanām priekšā nāk, un gadu lones dabūn tas skrīveris 13 rubļu sudrabā.

Par valsts amatnieku loni nosprieda, ka:

*Valsts vecākam 25 Rbļ. sudraba
Katram priekšniekam 10 Rbļ. sudr.*

Protokola noraksts tiek nosūtīts „Ķeizariskās draudzes tiesai dēļ apstiprināšanas”.

Otrs protokols, pēc kura pagasta valde pieņem attiecīgas grāmatas un naudas summas no muižas valdes, ir sekojošs:

No 2.

*Kauguru muižā tanī 7. Januar 1867.
Pagasta vecākais M. Balod.
Pagasta priekšnieki: P. Rozīt, M. Endzeling, M. Zirnis, J. Ammur.*

Tas apakšā rakstīts pagasta vecākais M. Balod no pagasta Tiesas vīriem pie klāt būšanas tās Muižas Valdīšanas, tās pakalņākamas naudas, grāmatas un rēķinumus saņēmis.

I. To pagasta lādes šņoru grāmatu, kura tai 23 Oktober 1863. gadā apakš Nr. 3135 no 4. Rīgas Draudzes Tiesas apstiprināta, ar tur piederīgu naudu 1827 rbļ. 80 ½

Parādos atrodas 177 rbļ. 35

II. To nabagu lādes grāmatu, kura neir apstiprināta 131 rbļ. 35

III. To galvas naudas šņoru grāmatu, kura no Draudzes Tiesas tai 20. sept. 1862. apstiprināta apakš Nr. 2515. Krājums nekāds neatradās. Ir priekš galvas naudas samaksāšanas no virsū minētās lādes 295 rbļ. 60 kap. aizlienēts.

IV. Pēc magazīnas šņoru grāmatas, kura tai 3. Oktober 1865. g. apstiprināta ar Nr. 2495 vajaga magazīnā atrasties:

*Rudzu 483 čet. 28 gar.
Miežu 195 čet. 62 gar.
Auzu 328 čet. 50 gar.*

V. Revīzijas grāmatas no 1850 un 1858, kā arī tās parakstīšanās listes no 1856 – 1866.

VI. Divi pagasta ruļļi no 1866.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

VII. Bāra Bērnu grāmata apstiprināta no Draudzes Tiesas tai 13. februārī 1850 ar Nr. 324.

VIII. Divas paku grāmatas apstiprinātas no Draudzes Tiesas tai 14. Merc 1859.

IX. Dienastnieku grāmata, apstiprināta no Draudzes Tiesas tai 10 Oktober 1859.

X. Pases grāmata, apstiprināta no Draudzes Tiesas tai 6. Oktober 1864.

XI. Nummuru grāmata.

XII. Protokola grāmata, kura nav apstiprināta.

Par nožēlošanu, pēdējā minētā protokolu grāmata nav uzglabājusies, kādēļ trūkst ziņu par muižas valdīšanas darbu un gaitu.

1867. gada 21. februārī notiek jauna pagasta skrīvera pieņemšana, jo Pēteris Bumba „šo amatu it gruntīgi izpildīt nevarēdams no šā amata pats ar labu atstājies”. Visi pagasta pārstāvji, bez vien to Krišjān Staack, to Carl Vītol par pagasta skrīveri izvēlē, darīt visus darbus bez vien revīzijas listes rakstīšanas un pašam par rakstāmiem rīkiem gādāt. Par gada loni dabūs skrīveri 175 r. sudr. Un var vēl no ikkatra pasinieka un par katru rūmes meklējamo zīmi 10 kap. sudr. ņemt. Par revīzijas listes rakstīšanu dabūs skrīveris pēc pabeigta darba 4 kap. sudr. par ikkatru uzņemtu dvēseli no pagasta lādes izmaksāt.

Vēlāk tiek paaugstinātas arī valsts vietnieku algas, tomēr -

Ar šo lones nosacīšanu no Ķeizariskas Draudzes Tiesas puses nebij tas valsts vietnieku pulks ar mieru un apņēmas par to pie augstākām valdīšanām žēloties.

Turpmākie protokoli stāsta par lēmumiem izdot magazīnas labības krājumus trūkcūmciētējiem neražas gadā, par skolas nama būvi (1867), par pārgrozībām pagasta darbinieku atalgošanas ziņā(1868), jaunām pagasta satversmes vēlēšanām (1869). Šai laikā pagastā pavisam 284 saimnieku kalpu balstiesīgu vīriešu dvēseļu, 53 vīrieši muižas kalpu, un 173 vīrieši – vaļenieki, pavisam 510 balstiesīgo bezzemnieku, no kuriem attiecīgi izvēlēti 51 balstiesīgs desmitnieks.

1869. gadā 6. decembrī ar lielu balsu vairākumu par valsts (pagasta) vecāko izvēl Druļa Kārli Vītolu, par priekšniekiem Briškas P. Rosit un Ancīt P. Anton, par magazīnas uzraugu – Mičkēna M. Endzelīnu. Balodis no Strazdiņu mājām kā pagasta vecākais no 1867. – 1870. gadam bijis rakstīt nepratējs. Otrās darbinieku vēlēšanās Kauguru pagasts par valsts galvu izvēl plaši pazīstamo atmodas laika censoni, labi izglītoto Druļa mājas īpašnieku K. Vītolu. Viņa darbība pagasta vecākā pienākumu izpildīšanā izbeidzas ar 1872. g., kad 24. novembrī tiek ievēlēts Ancīša gruntnieks Pēteris Antons, pagasta priekšniekos – Sluņķa J. Grīnbergs un Uzbāz Jānis Ābols, bet magazīnas uzraugs Ķīša gruntnieks J. Briedis. Vītols atkal paliek par pagasta un tiesas skrīveri, bet 1873. gadā

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

pagasts saņem no 4. Rīgas Draudzes Tiesas pavēli atstādināt K. Vītoli, jo pagasta kasē un magazīnā radušies iztrūkumi. 7. novembrī viņa ievēlēts Koku pagasta skrīveris T. Johansons.

1874. gadā pārvēl tiesas vīrus – priekšsēdētājs Strasde gruntnieks Mārcis Balodis, piesēdētāji (bizīteri) – Gaides Mārcis Kalniņš, Zeibota Jēkabs Ammur.

Lai uz pagasta māju – skolu atbraukušiem amata vīriem būtu pajumte zirgu iebraukšanai, rodas jautājums dēļ stadulas būves, ko vietnieku pulks nolemj būvēt no balķiem – 9 asis garu, 5 asis platu un 9 pēdas augstu, ar vieniem uz divām pusēm veramiem vārtiem.

1874. gada 22. janvārī nolemj dibināt savstarpēju uguns apdrošināšanas biedrību. Līdz biedrības dibināšanai pagasts palīdz, degšanas gadījumos izsniedzot naudas summu, kuru noteic vietējie saimnieki. Maksājums sadalāms saimniecībām pēc dālderu vērtības. 1874. gadā izsniedz Mičkēnam nodegušo ēku uzcelšanai 80 rbļ., un Briškas Rozītem priekš nodegušās rijas 90 rbļ.. 30. janvārī sapulcējušies gruntnieki vienbalsīgi nosprieda „tanī Vidzemes lielkungu ugunsapdrošināšanas biedrībā Tērpātā savas mājas ēkas apdrošināt likt”. 1875. gadā visas mājas tiek apdrošinātas, un gruntnieki, sakarā ar likuma noteikumiem, iegādāja 5 ugunsdzēsšanas šprīces.

1875. gada 9. decembrī atkal pagasta vecākā un priekšnieku vēlēšanas. Ķīša mājas gruntnieks J. Briedis – vecākais, priekšnieki Sluņķa Jānis Grīnbergs un Misas gruntnieks Dāvis Reinis.

1876. gada vasarā būvēta Adsel mājas rija. Pabeigta 5. jūlijā. Skrīveru maiņa (skolotājs Būgans), magazīnas uzraugs Jaunzema Jānis Jerkins.

1877. gadā tiesas vīru maiņa (priekšsēdētājs Strazdiņu gruntnieks M. Balodis).

1878. gada vasarā Briškas māja cietusi no krusas. Sapulcējis pagasta saimniekus, pagasta vecākais liek priekšā, ka „būtu labi un godīgi, ka visi citi saimnieki viņam palīdzētu. Visi klātbūdami pārlīka un vienprātīgi nosprieda pēc dālderiem aprēķināt un katram savu daļu magazīnā nobērt un no turienes Briškas Rozītem un Libertam izdot. Rūņam arī esot skādēts, tādēļ viņš vai dod vai ne, Briškam tas jāpacieš. Rūņa Upīte apsolīja visu labību samalt. Vēlāk visi bij ar mieru, ka šī notaisīšana arī uz priekšu, ja kur skāde tiktu caur krusu, atkal palīdzība sniedzama būtu.”

1879. gadā jauna valdīšana. Ķīša gruntnieks J. Briedis vecākais, Sluņķa J. Grīnbergs un Bāļas gruntnieks Pēteris Rengats – priekšnieki, magazīnas uzraugs – Chr. Staack. Skrīveris – Kārlis Kiršs, citi arī tiesas vīri.

Visur un visās vietās kaugurieši izrāda vislielākās rūpes un gādību pagasta labklāšanas ziņā. Tikai par pagasta nespējniekiem nekas vēl nav domāts. Tie staigā apkārt no mājas uz māju savu dienišķu maizi pelnīdami vai lūgdami. 29. martā 1880. gadā vietnieku pulka sēdē šo jautājumu apskata un nolemj uz priekšu pagasta nespējniekus izdot saimniekiem mazāksolīšanā, ko arī tai pašā sēdē izved.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

Par skrīveri šai gadā izvēlēts Mārtiņš Staack.

1881. gada marta Valsts satricinošais notikums dziļi satrauca arī Kauguru pagasta sabiedrību. Dažas nedēļas atpakaļ pagasta sabiedrība ar Rīgas Latviešu biedrības starpniecību gatavojās uz apsveikuma (19. II) adresi 25 gadu darbības jubilejai 1866. gada reformu devējam Krievijas ķeizaram Aleksandram II. Tikai dažas nedēļas vēlāk, 1. III atskan bērū zvans Krievijas plašajos apgabalos – noslepkavots zemnieku reformu devējs, tagadējās pagasta iekārtas dibinātājs ķeizars Aleksandrs II. Reizē ar to uz Krievijas troņa stājas Aleksandrs III. Atkal no Rīgas Latviešu biedrības pagasti tiek uzaicināti piedalīties pie deputātu sūtīšanas uz nelaiķa ķeizara majestātes Aleksandra II bērēm, un adreses pasniegšanu Aleksandram III no latviešu puses. Tieši pie deputātu vēlēšanas Kauguru pagasts nepiedalās, bet nosūta Rīgas Latviešu biedrībai savu piekrišanu un 15 rub. naudas, kura no saimniekiem iekasējama.

1881. gada 8. decembrī – pagasta vecākais J. Briedis, priekšnieki – Sluņķa J. Grīnbergs, Rūguma Chr. Staack, magazīnas uzraugs – Skāmes graudnieks A. Loske.

Gaides saiešanas kambaris paliek aizvien pagasta pārraudzībā un apgādībā. 7. septembrī 1882. gadā vietnieku pulks lemj: „Krāsnis un jumtu, cik vajadzīgs, pielāpīt. Salmus, spaļus un līgstes no saimniekiem pievedamas un dodamas. Meistara nauda, kaļķi un ķieģeļi u.t.j.p. no galvas naudas maksājams. Tāpat arī Rūņa kambara jumts jāpielāpa.” Togad arī tiesas vīru pārvēlēšanas.

1883. gadā – Adzeļa dzīvojamās mājas pārbūve. Vecās mājas baļķus nolemj atdot skolotājam Jungem. 23. aprīlī tiek pieņemts skrīveris Jaunzems no Liepas – un uz ilgu laiku.

1885. gadā – tiesas vīri jauni.

(Skolotāja Dāvja Zaķa 1925. gadā rakstīta piezīme par šo laiku: Līdz 1886. gadam kaugurieši godam pilda savus pilsoņu pienākumus. Viscaur pagasta dzīvē manāma lielāka rūpība un gādība sabiedriskās dzīves izcelšanā, viņas veidošanā. Netiek žēloti līdzekļi, pūles un rūpes vajadzīgās iekārtas uzbūvei. Paceļas grezna priekš tiem laikiem skola, pagasta māja, paceļas, kā to vēlāk redzēsīm, kapsētas māja. Viss tas jūsu, tagadējo kauguriešu, tēvu darbs. Viņi var būt lepni par savu dēliem atstāto darbu; viņu kapus vaiņagosim, godam pieminot viņu stingro gribu un darba spējas. Ko atstājat jūs, tagadējā laikmeta sabiedrības spēks? Vēl tik tagadējais kauguriets izmanto atstāto mantojumu. Bērni, nākošā paaudze gaida no jums. Tagad izskan vaidi tēvu mantojuma uzturēšanā, bet bērni gaida jaunus, jūsu laikmetam piemērotus darbus. Tēvi cēla tagadējo skolu. Viņa priekš jums daudz par šauru. Esait jūs tēvu cienīgi un radat jaunus darbus, jaunu skolu un citas jaunas, piemērotas ērtības. Atkratait tēvu celto namu apkopšanas vaidus – dodat jūs savu, lai pagasta kronikas lapaspusēs jūsu laikmets nav tukšs un nobālējis.

1886. gads sēj arī rūgtas nezāles **Kauguru sabiedrības dzīvē**. Nezāles ir grūti izskaužamas un bieži vien apdraud kultūras augus. ... Šī nezāle ir sabiedrības un pilsoņa pienākuma sajūtas trūkums. Ar šo tagadējais kauguriets var būt lepns. Mums nav vairs nekā cita, daiļa, svēta. Mēs nedzīvojam, bet pamazām sākam mitināties.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

Viens no pilsoņu pienākumu nepildīšanas tagad ir nodokļu nemaksāšana. Tā ir neapziņa, ko sējis 1886. gads. Tie toreizējie Jaunpilsētnieki jeb pārgaujieši. Tie pirmie uzdrošinās nemaksāt pagasta nodokli, tā kā pagasta valdei jāpiedzen mantu uzrakstīt. Līdz 1886. gadam Kauguros nodokļu nemaksāšanas dēļ pilsoņiem manta Kauguros nav uzrakstīta. 4. februārī 1886. gadā tas notiek Pārgaujā. Mantu uzraksta: Pēterim Miklāvam, Jēkabam Grīnliņam, Dāvim Reinam un Mārcim Bergmanim. Drīz vien šīs parādības pārnāk dziļāk pagastā, un manta tiek uzrakstīta Ķeišos Leimaņam un Lerosam (Larozem), Grīslī – Milleram, Valmieriņā Ozolam u.c. 11. un 13. februārī uzrakstītā manta tiek daudziem izpārdota. Šis ļaunums plešas aizvien plašumā un tagad sabiedriskā dzīve apstājas šī ļaunuma priekšā. Tagad uzrakstīt mantu ir palicis jau par mīkstu un saudzīgu paņēmieni. To mantojis tagadējais kaugurietis no savas Pārgaujas.)

1866. gada pavasarī noris zemes darbi uz jaunierīkojamās Rīgas – Pleskavas dzelzceļa līnijas. Bet Gaides saimnieks Vītols redz postu savos tīrumos, savā jaunā mežā, kurā tiek celta Valmieras stacija, un 21. jūlijā izsauc pagasta valdi aptaksēt nodarīto skādi. Pagasta valde atkal atrod par izdevīgu pārdot dzelzceļa vajadzībām kokus no pagasta meža, kas tiek pārdoti un izlietoti Raunas tilta būvei. 18. oktobrī pagasta valdi uz skādes aptaksēšanu izsauc arī Valmieriņa gruntnieks Jānis Ozols, Dipeņa gruntnieks Jānis Grīnbergs un Bādiņa mājas gruntnieks Pēteris Endzeliņš. Skādes taksēšanā vērā tiek ņemti visi sīkumi, kas vien caur dzelzceļa darbiem radušies.

Lasot 1886./1887.gada pagasta protokolos, uzkrītoši valdošo un vadošo lomu un kā pagasta centrs ieņem Sapas krogs. Nav vaļas vietnieku pulkam spriest un rūpēties par pagasta labierīcībām, jo visa viņu darbība, spriest taisnību Sapa krogā apbēdinātiem, apvainotiem, noskumušiem. Līdz 1886. gadam krogā nedzird, bet 1886. gadā – protokols pēc protokola – tur plēšas, lamājas, apzog viens otru. Kā saturēts lauva Sapa veic savus tumšos kroga darbus, veic ar panākumiem. No otras puses atsaucas Gaujas krogs: ko nepaspēj viens, to veic otrs. Kā briesmīgs ļaunums vilnis veļas pār kauguriešiem no Sapa un Gaujas puses, kuru izgaisināt ilgojas viens otrs sabiedrības censonis. (D. Zaķa piezīme.)

1887. gada 19. decembrī – vecākais J. Briedis, vēlāk Segļa J. Bringeris.

Kauguru muižas valde, paredzējama Valmieras Jaunpilsētas strauju apbūvēšanos un varbūtēju zemes trūkumu (priekš apbūves muižai ir tikai Gaujaskroga zeme), lika pagastam priekšā apmainīt pārdotās Paukas un Zemesrāmnieka zemes pret nepārdoto Pidriņa pusmuižiņu. Paukas un Zemesrāmnieka zemes pārdošanas kļūdu muiža redz tik tagad, kad dzelzceļa stacija uzbūvēta uz Gaides zemes, un caur to Jaunpilsēta nevar aizbūvēties līdz stacijai, ko varētu, iegūstot atpakaļ Paukas māju. Arī pagasta vietnieku pulks, cerēdams no muižas izspiest labumus, ir ar mieru slēgt apmaiņas līgumu.

1888. gada 24. novembrī tiek nodoti apspriešanai noteikumi:

1) Pārmaiņas izdevumus sedz muižas valde.

2) Muižai jāuzbūvē ar savu materiālu pagastam magazīna uz pagasta zemes. Pagasts pieved materiālu.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

3) Tā kā *Pidriķa pusmuižiņa tālu no pagasta mājas, muižai priekš ziņneša jāmaksā katru gadu 30 rbļ.*

4) Tā kā *Jaunpilsēta pēdējos gados strauji apbūvējas (apbūvēšana sākusies 15 gadus atpakaļ (1873.), un 1882. gadā bijušas 400 dvēseles), palielināsies pagasta iedzīvotāju skaits un līdz ar to stiprā mērā bērnu skaits. Pamatojoties uz to, nospriež, ka muižai jāceļ Jaunpilsētas robežās elementārskola, kura uzturama uz muižas rēķina.*

5) Tā kā *puse no visām pagasta tiesas prāvām no Jaunpilsētas iedzīvotājiem iesūdzētas tiek, kancelejas darbība caur to stipri paplašināsies. Pamatojoties uz to muižai katru gadu jāmaksā pagasta amata vīru lonēm 300 r., priekš pagasta mājas apsildīšanas jādod katru gadu 300 asis aršīnu garas un vienreiz skaldītas malkas.*

6) *Muižai jāierīko un vienreizīgi jāuzlabo ceļi: no Vagaļa mājas robežas gar Jaunu muižu līdz Adzeļa mājas robežu, un ceļš no Cēsu – Valmieras pasta ceļa gar Kaugurmuižas sila malu līdz Mūrmuižas lielceļam. Minētie ceļi ierīkojami kā pievedceļi uz jaunbūvējamo magazīnu.*

Šā gada 19. maijā nodeg *Ķeiša māja un kūts. Gada nogalē ievēl jaunus tiesas vīrus, tie vēlēti arī 1889. gadā. 1889. gada 28. decembra protokolā sastopama pirmā zemnieku lietu komisāra pavēle nomainīt Bringenu un pagasta priekšnieku Baronu. Bringena vietā M. Zirnis.*

1890. gada 9. augustā pagastā ierodas Kaugurmuižas īpašnieks, *Edgara von Loevensterna pilnvarnieks landrāts Jacob von Klot, un sniedz dzimtkunga atbildi uz apmaiņas līguma noteikumiem. Atbildē ne viss prasītais ir solīts, bet vietnieku pulks uzstāda ne vien tās pašas prasības, bet vēl klāt 200 baļķus un 10.000 I zortes ķieģeļus pagasta mājas būvei. Šeit parādās pirmās domas par atsevišķas pagastmājas būvi. Bez tam Pidriķa mājas vietā no lielkunga tiek piedāvāta apmaiņai Aleksandera māja.*

1890. gadā Kauguru pagasta eksistencei draud briesmas: *Pēc Valmieras apriņķa II iecirkņa zemnieku lietu komisāra lēmuma Kauguru pagasts ar 1891. gadu pievienojams Mūrmuižas pagastam. Uz to Kauguru vietnieku pulks 9. augustā 1890. gadā taisa sekošu lēmumu: Tā kā Kauguru pagasts divreiz lielāks par Mūrmuižas (Kauguros 925 vīrieši un 971 sieviešu dvēseles ar 505 galvasnaudas maksātājiem), bez tam pie Kauguru pagasta nāk vēl klāt Jaunpilsēta ar vairāk kā 1000 iedzīvotājiem, vietnieku pulks lūdz komisāru atstāt Kaugurus kā patstāvīgu pagastu. Komisārs lūgumu neievēro, un pagasts nolemj celt sūdzību pie gubernatora. Šo gadījumu izmanto Loevensterns. Ieradās 17. novembrī 1890. gadā vietnieku pulka sēdē pilnvarotais fon Klots un liek priekšā jaunus noteikumus: ja pagasts pieņem māju apmaiņu, tad lielkungs dod jaunas pagasta mājas būvei baļķus, ķieģeļus, dakstiņus, kaļķus un 500 rbļ. naudā. Bez tam fon Klots apsola rūpēties par Mūru pagasta tiesas un valdes pievienošanu Kauguriem. Ja viņi to nepadara, tad līgumu var skaitīt kā nenotikušu.*

5. decembrī *Bādiņam nodeg rija.*

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

13. decembrī par pagasta vecāko ievēl Mārci Zirni, priekšniekos Beites Pēteri Stirnu un Ķempes J. Grunti, magazīnas uzraugs – Auškas saimnieks Tenis Pelēkzimis.

Pret pagasta apvienošanu kaugurieši cīnās visiem spēkiem. Par labu nāk tas, ka fon Klots šādai savienošanai nepiekrīt. Apvienot pagastus, cik redzams, grib arī tādēļ, ka Kauguru pagastam nav savas īpašas pagasta mājas, jo pirmā būvētā un pagasta mājai domātā ēka pamazām tiek aizņemta tikai skolas vajadzībām. Steigā kaugurieši ķeras pie jaunas būves – pagasta nama plāna izstrādāšanas, kurš 1891. gadā būvējams. 3. janvārī 1891. gadā uz sēdi uzaicināts arī fon Klots, kurš apsola savu palīdzību pie augstākām valsts iestādēm. Bez tam, ja lūgums tiek ievērots, muižas magazīnas būvi atliks gadu vēlāk, lai steidzamāk uzbūvētu pagasta māju.

Protokols no 1891. gada 14. februāra: Uz pagasta vecākā M. Zirņa priekšā likšanu par jaunbūvējamo pagasta māju, par kuras būvēšanu jau agrāk šē pārrunāts ticis ir, vietnieku pulka locekļi vienprātīgi nosprieda: Iesākt pagasta māju būvēt šinī, 1891. gadā un pabeigt 1892. gadā; būvēt to 12 asu garu un 6 asis platu pēc no Kauguru muižas dzimtlielkunga pilnvarnieka landrāta von Klot lielkunga pagatavota plāna;

Likt visu vajadzīgo materiālu pievešanu, izņemot zemes akmeņu pievešanu, ko saimnieki pēc protokola no 14. febr. š. g. Nr. 9/II pievest solījās uz torgu un izdot mazāk prasītājam, un pēdīgi vietu, kur pagasta māju būvēt, tūliņ šodien apskatīt un apspraut.

Tai pašā protokolā arī piespriež pabalstu 25 rbļ. Pēterim Stirnam uz viņa vairākkārtēju lūgumu tēva uzturēšanai, par ko Stirnam vecais Stirna līdz viņa mūža galam jāapkopj, jāuztur un kapā jāpavada, ko Beites gruntnieks arī apsola.

1892. gada 26. martā nodeg Ancīšu dzīvojamā ēka, stallis, klēts.

30. jūlijā darbi pagastnama būvē veikti tik tālu, ka vietnieku pulks lemj par ēkas iesvētīšanu, sarīkojot goda mielastu. Kā goda viesi ielūdzami: vietējais komisāra kungs, virstiesnesis, Kaugurmuižas dzimtlielkungs un viņa pilnvaris von Klot kungs, kā arī abi Luteru mācītāju kungi. Mielastam atvēl 25 rubļus.

Augustā jau arī magazīna uzmūrēta, tikai protokolos nekas nav minēts. Par 15 rbļ. pagasts izdod būvmeistaram Eicēnam iekalt gada skaitli kā pagasta mājā, tā magazīnā.

23. septembrī Ķempenē nodeg rija.

1893. gada 19. janvārī nolemj uzbūvēt no saimniekiem ceļus: 1) no kazarmes uz Cēsu ceļu, 2) Vanagu ceļu, 3) no pagasta mājas uz Jauno muižu un tālāk līdz Vagaļa ceļam. 27. maijā 1893. gadā pagasts ved sarunas ar māju īpašniekiem, caur kuru zemēm ietu jaunprojektējamie ceļi. Vanagu ceļam Svitkas īpašnieks zemi dod par brīvu. Zeibota īpašniece Anna Ammur dod brīvu zemi ceļam no Cēsu lielceļa uz Valmieras – Mūrmuižas ceļu, bet Vanaga ceļam gar līniju, kas iet caur aramzemi, viņa zemi nedod par brīvu. Kā redzams, tas ceļš jau ir bijis, jo pagasts liek priekšā to ceļu tik paplašināt. Seglis – J. Bringers, dod par brīvu. Arī tur ceļš jau bijis, tagad tiek paplašināts. Vēlāk A. Ammur pielaižas, arī pagasts caur savu zemi dod ceļu par brīvu. Ceļu platuma un garuma

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

mērīšanai pieņemams mērnieks, kuram izmaksājami 5 rubļi. Ceļa platums 4 asis 1 pēda, dziļi – 2 pēdas. Vagaļa ceļu taisīt saņem Miķelis Mednis. No Jaunās muižas līdz pagasta mājai – Pēteris Neuvalds. Cēsu – Mūrmuižas ceļu saņem Jānis Kurmīt un A. Koka. Vanagu ceļu no upes līdz lielceļam nosolīja M. Rubenis. Kā strādnieki Rubenim tiek doti spaidu kārtā galvas naudas nemaksātāji. 12. oktobrī 1893. gadā Vanaga ceļu caur muižas mežu barons Loevensterns noliedz, izrakdams grāvjus priekšā, un pašu ceļu piestāda ar eglītēm. Beites, Svitkas, Vanaga, Bāļas, Bādiņa un Auškas gruntnieki žēlojas par ceļa aiztaisīšanu pagasta valdei un lūdz spert attiecīgus soļus. Vienošanos ar barona lielkungu gan nepanāk, bet 6. novembrī uz augšminēto atkārtotu žēlošanos pagasta valde nolemj ceļu uz vainīgā rēķina attaisīt.

Magazīna vēl nav vasaras sākumā galīgi gatava. 10. jūnijā 1893. gadā Loevensterns lūdz veco magazīnu no labības iztīrīt. Dod savu klēti, kur labību sabērt, kamēr magazīna gatava. Magazīnas priekšā akmeņu ielu norist izdod Caucem. 26. augustā 1893. gadā pagasts no Kauguru muižas dzimtslielkunga būvēto magazīnu apskatīja, atrada to par labi būvētu un pieņēma lietošanā.

6. novembra vēlēšanās pagasta vecākais Beites P. Stirna (30 g.), priekšnieki Mičkēnu H. Endzeliņš (26 g.) un Svitkas Miķelis Eliass (32 g.), magazīnas uzraugs gada beigās kļūst Pēteris Endzeliņš. Ievēl arī tiesnešus, kopā ar mūrmuižiešiem.

1894. gads galvenokārt paiet skolas pārbūves jautājumos. Septembrī darbam jābūt gatavam.

Vēl 25. augustā pagasta valde izdod studentam Jānim Endzeliņam mantas stāvokļa apliecību, ka minētam J. Endzeliņam nav kustama nedz nekustama īpašuma, no kura ienākumiem varētu tālāk studēt. 1894. gadā Mičkēns vēl ir Endzeliņš.

1895. gadā Gaidē īpašnieks ir Vītols, Misā tāpat vēl D. Rein, Salsmīlī Jān Zalcman. Dipenis jau sadalīts 3 daļās.

Līdzšinējais skrīveris Jaunzems ir kā skrīveris Liepas un Kauguru pagastos. Parasti Jaunzems uzturas Liepas pagastā, bet uz Kauguriem atbrauc tikai sēdes dienās.

Pamazām komisāra kungs sāk uzspiest pagastam savu „krievisko zīmogu”. Kauguru pagasts cīnās pret to. Protokols no 13. novembra 1895. gada X: Pagasta vecākais liek vietnieku pulkam Valmieras 2. iec. zemnieku lietu komisāra kunga priekšrakstu no 10. oktobra š. g. zem Nr. 2147 priekšā, pēc kura visi vietnieku pulka protokoļi jāraksta 4 eksemplāros, t. i. divas reizes pa latviski un divas reizes pa krieviski, un bez tam protokolu noraksti jāstāda komisāra kungam priekšā dēļ cauri lūkošanas. Šādu priekšrakstu cauri lūkojis vietnieku pulks atrada, ka šāds komisāra kunga priekšraksts nesaskan ar likumu un guberņas valdes priekšrakstiem, kādēļ nolemj: Appilnvarot caur šo pagasta vecākā palīgu Hermani Endzeliņu un vietnieku pulka locekli Mārc Grīnbergu pienest par zemnieku lietu komisāra kunga priekšrakstu sūdzību Vidzemes Guberņas zemnieku lietu komisijai un lūgt, lai minēto priekšrakstu kā nelikumīgu atceļ.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

Līdz 1895. gadam skolai nav sava instrumenta bērnu dziedāt mācīšanai. 1. augusta vietnieku pulks nolemj: Vietnieku pulks izdeva būvēt Maz-Laicenes pagastā dzīvodamam Friedrich Blumberg kgam pagasta skolas harmoniju vērtībā no 200 r., bet harmonijs tiks atņemts tik tad, kad tas būs atvests pagasta skolā caur meisteru un caur lietpratēju pārraudzīts, par labu atzīts, un ka tā arī patiesībā tik daudz vērtībā ir.

1896. gada 25. janvāra protokols uzrāda jautājumu apspriešanu par kapsētas būvi.

1896. gada 20. jūnijā pieņemts lēmums par ūdens trubas, jumta u. c. „bleķa daļu” krāsošanu pagastmājai, kā arī izlabot skolotāja kūts jumtu.

30. oktobrī vietnieku pulks atļauj pagasta valdei sarīkot pagastnama zālē „Viesīgu vakaru ar dančošanu”.

1896. gadā Kauguru pagastā ir 1798 dvēseles.

20. novembrī atkal vēlēšanas: par pagasta vecāko izvirzīts Beites gruntnieks Pēteris Stirna, palīgi Svitkas pusmājas Miķelis Eliass, Sluņķa pusmājas Pēteris Grīnbergs, ievēl vietniekus un tiesas vīrus.

Jau agrāk (1893.) vietnieku pulks tika uzdevis pagasta valdei rūpēties par mīlestības dāvanu vākšanu priekš sevišķu skolas ērģeļu iegādāšanas. 1897. gada 9. janvārī pagasta vecākais liek priekšā izmaksāt 20 rbļ. harmoniju kapitāla atlikuma priekš bezmaksas bibliotēkas dibināšanas no 1894. gadā rīkota bazāra. 6. februāra vietnieku pulka protokols: Pagasta vecākā priekšā likšana par atļaujas došanu no vietnieku pulka puses izrīkot pagasta mājā bibliotēkas padomei par labu bibliotēkai kādus izrīkojumus, un bibliotēkas skapa un grāmatu ievietošanu pagasta pagasta mājas telpās. Vietnieku pulks nolēma: Atļaut bibliotēkas padomei pagasta mājā ievietot bibliotēkas skapus un izrīkot izrīkojumus priekš bibliotēkas paplašināšanas.

1896. – 97. gada ziemā nodegusi Adzeļa mājas rija. Janvārī tiek sasaukta sapulce par saimnieku apņemšanos daļu materiālu pievest atjaunošanai par brīvu. Vēlāk nolemj pirkt no Rūņa veco riju par 160 r., atstājot pie rijas esošo kambari. Rijas būvi izdod Bādiņa Pēterim Endzeliņam. Rija jābūvē turpat, nodegušās rijas vietā.

Noturot revīziju Valmieras apriņķa 2. iecirkņa zemnieku lietu komisārs izdod stingru rīkojumu izbalsināt pagasta mājas telpas un skolas klases.

Turpinās kapsētas būves apspriešana.

Gaides saiešanas namā vēl dzīvo bijušā skolotāja Meckera sieva Liene ar meitu Annu un dēlu Mārci. Gaides mājas īpašniekam Kārlim Vītolam viņi nezina kādēļ nav patīkami, un lūdz pagasta valdi viņus no saiešanas kambara izcelt. Vietnieku pulks 21. septembrī 1897. gadā uz to taisa sekošu lēmumu: Liene Mecker nepiedzīvo lūgšanas namu, bet vienu tur klāt piederīgu būvi; caur to, ka viņa piesaukto rūmi piedzīvo, pagastam nekāda skāde nenāk, bet gan labums caur to, ka Liene Mecker piesaukto ēku apsargā, viņa piedzīvo šo rūmi jau daudzus gadus, un proti – palikusi tur uz dzīvi tūlīn

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

pēc sava vīra nāves, kas apmēram 25 gadi jau būs, sevišķi no pagasta nav viņa tur iekortelēta un, ja Vītolam pieminētā skolotāja atraitne kādas nepatikšanas taisa, būtu viņam pašam bez pagasta vidutājības ar viņu jāizdaras. Tai pašā protokolā nolemj izlabot Rūņa saiešanas kambara jumtu par pagasta naudu, un abus saiešanas kambarus (Rūņa un Gaides) apdrošināt ugunsdrošināšanas biedrībā.

1897. gadā Hermanis Endzeliņš sāk rakstīties „Enzeliņš”.

Ar 1899. gadu savu darbību beidz ilggadīgs skrīveris Jaunzems, un par skrīveri ievēl Ernestu Gorkšu, kurš jau vedis līdz šim kancelejas lietas Jaunzema prombūtnes laikā.

4. novembrī 1899. gadā izvēl amata vīrus: vecākais P. Stirna, palīgi M. Eliass un P. Grīnbergs, no jauna ievēl visus valdes locekļus un tiesnešus.

1900. gadā pieņemts lēmums par siena šķūņa celšanu Adzeļa mājas pļavā, par augļu dārza ierīkošanu starp pagasta māju un magazīnu. Paceļ jautājumu par kūts, klēts un šķūņa būvi pie pagastmājas, ko nolemts veikt 1901. gadā.

10. augustā vietnieku pulks atļauj Kauguru – Mūrmuižas krājaizdevu sabiedrībai telpas pagastmājā.

1901. gadā izstrādā pagastmājas apbūves plānu, remontē pagastnama telpas, tās paplašinot un ierīkojot jaunas krāsnis.

Zemnieku lietu komisārs 19. novembrī 1901. gadā ar rakstu Nr. 1567 Kauguru pagastam liek priekšā dibināt otru pagasta skolu Kauguru miestīņā (tagadējā Pārgaujā). 20. decembrī vietnieku pulks priekšlikumu apspriež un iznes lēmumu, ka miestīņš no tagadējās skolas ir tikai 5 verstis tālu, kādēļ tagadējā skola turienes bērniem sasniedzama, arī skolā rūmes diezgan; bez tam Kauguru pagasts ar 520 nodokļu maksātājiem nav spējīgs uzbūvēt un uzturēt otru skolu, kādēļ nolemj: atzīt par neiespējamu dibināt Kauguru pagastā otru skolu priekš Kauguru miestīņā dzīvodamiem bērniem.

1902. gada 3. augustā Kauguru pagasta lauksaimniecības biedrība sarīko kumeļu izstādi pie Kauguru pagastmājas.

Šai gadā pagastā dzīvo 2006 dvēseles, no tiem 1981 luterticīgais, pārējie – pareizticīgie.

1902. gada 22. oktobrī amata vīru vēlēšanās izvēl pagasta vecāko Beites gruntnieku P. Stirnu, kā palīgus – Sluņķa Grīnbergu un Svitkas M. Eliasu.

1903. gada janvārī mirst Kaugurmuižas īpašnieks Edgars fon Lēvenšterns. Kauguru saimnieku vārdā M. Eliass bērū dienā taisa pie Kaugurmuižas vārtus, par ko viņam izmaksā 16 rbļ. 12 kap.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

No tautskolu inspektora un zemnieku lietu komisāra vairākkārt tiek likts priekšā pagasta valdei zīmēt naudas summu skolai „koku stādīšanas svētkiem”. Vietnieku pulks katreiz dot naudas summas atteicies. Uz pēdējo komisāra pavēli no 13. aprīļa vietnieku pulks nolemj ar 1904. gadu apgādāt skolu uz pagasta rēķina ar vajadzīgo koku stādu, bet naudas summas skolai neizdot, jo nevarēšot šo summu pārraudzīt.

1904. gadā beidzot ķeras pie kapsētas būves darba. 1. janvārī kapsēta jau iesvētīta no mācītāja J. Neilanda.

1905. gada 6. oktobrī vietnieku pulks uz zemes lietu komisāra priekšraksta nolemj pieņemt pagasta mājas apsargāšanai „storožus”, kuriem uz pagasta rēķina iegādājami ieroči. 17. novembrī 1905. gadā vietnieku pulks izvēl par „storožiem” Pēteri Gaiķi un Jāni stalažu, un katram maksā 4 rbļ. mēnesī. 22. novembrī pagasta vecākais sasauca saimnieku sapulci, apspriest pagasta drošības jautājumu pret laupītājiem un dedzinātājiem, jeb, kā toreiz sauca – „melno sotņu”. Sapulce nolemj organizēt pagasta miliciju (družīnu) no 50 cilvēkiem. Družīnā ieiet pagasta valde, lielākā daļa vietnieku pulka locekļu, saimnieki, rentnieki, un nedaudz strādnieku. Priekš minētās družīnas lūdz apriņķa priekšnieka palīgu atļaut iegādāt 38 flintes, 31 revolveri un 1550 revolvera patronas. Tik daudz pagasta protokolos lasāms par 1905. gada kustībām.

1906. gadā 6. novembrī ievēlēti kā pagasta vecākais Sluņķa pusmājas īpašnieks Pēteris Grīnbergs, palīgos Kalna Eniņa Jānis Legzdiņš un Auškas īpašnieks Pēteris Pelēkzimis.

1908. gadā – atkal atteikums uz apriņķa tautskolu inspektora rakstu Nr. 1122 par jaunas skolas dibināšanu pagastā.

6. aprīlī 1909. gadā vietnieku pulks iznes sekošu svarīgu lēmumu: tā kā Kauguru pagasta iedzīvotājiem no Mujānu pils muižas īpašniekam piederīga kroga „Sophien”, kurš atrodas starp Kauguru pagasta zemnieku mājām, ceļas liels posts, jo ļaudis nododas dzeršanas netikumībai un nekārtībām, vietnieku pulks vienbalsīgi nolemj: uz pamata paragrāfa 11. punkta d. pagasta likumu no 19. februāra 1866. gada iesniegt Viņa Ekselencei Vidzemes Gubernator kungam lūgumu Kauguru pagasta iedzīvotāju labā slēgt Mujānu pils muižas īpašniekam piederīgo „Sophien” krogu. Motivētā lūgumraksta pieņemšanai Kauguru pagasta vārdā vietnieku pulks appilnvaro vietnieku pulka locekļus Pēter Endzeliņ un Mārc Rozīti.

Vēl tiek spriests par remontiem pagasta mājā un skolā, par Rūņa saiešanas nama krāsns un jumta labošanu.

11. novembrī amatvīru vēlēšanās par vecāko ievēl Sluņķa P. Grīnbergu, par palīgiem Auškas Pēteri Pelēkzirmi un Albertu Markovu no Vaguļa.

1912. gadā nolemj uzlikt Adzel mājai jaunu skaidu jumtu.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

Valmierā noris slimnīcas būve. Kauguriešu saimnieki atsakās vest katrs vienu vezumu akmeņu slimnīcas būvei, bet, kad Kaugurmuižas īpašnieks būvei dod 200 baļķus, saimnieki tos apsolās aizvest uz Valmieru.

Rūņa lūgšanas nams nāk vietnieku pulka apspriedē. Apspriežot par minētā nama remontiem Rūņa mājas īpašnieks Jūlijs Upītis iesaka, ka pieminētais lūgšanas nams esot viņa īpašums, atrodoties uz viņa zemes. Ar to pašu vietnieku pulks vienbalsīgi nolēma lietas apspriešanu noņemt no dienas kārtības. Lūgšanas nams paliek Rūņa rīcībā. Pēdējā laikā kambaris tika izmantots tikai dievgaldnieku pierakstīšanas vajadzībām. („Kambaris” bija rijas kambaris, un 1919. vai 1920. gadā nodega kopā ar Rūņa riju.)

5. novembrī 1912. gadā par pagasta vecāko nāk Alberts Markovs, par palīgiem Mārtiņš Barons un Pēteris Ozoliņš.

1913. gada 14. februāra vietnieku pulka protokols: Pagasta vecākais lika vietnieku pulkam priekšā, ka 21. februārī š. g. valstī tiks svinēta Ķeizarkās Romanovu cilts 300 gadu valdīšanas jubileja, pienest uz to pie Ķeizara Majestātes kājām padevības jūtas, un par to griezties pie Valmieras apr. 2. iecirkņa zemnieku lietu komisāra kunga.

1. augustā 1913. gadā vietnieku pulks nolēmj 1. decembrī sarīkot bazāru par labu nabagu mājas būvei.

26. septembrī vietnieku pulka sēdē Rūņa lūgšanas nama jautājums atkal nāk uz dienas kārtības. Rūnis pieprasa kambari remontēt uz pagasta rēķina, bet pārvaldīšanu patura pats, jo uzturot īpašuma tiesības uz minēto kambari. Lietas apspriešana atlikta līdz īpašuma tiesību noskaidrošanai. Remontēt nolēmj Gaides lūgšanas kambari kā pagasta īpašumu.

Protokolos kapsētas būves jautājumi tik apjomīgi, ka izceļami atsevišķi.

Kapsētas lieta

1896. gads. 25. janvāra protokols: Pagasta vecākais lika vietnieku pulkam uz apspriešanu priekšā jautājumu par jaunierīkojamo kapsētu uz Kauguru pagasta skolai piederīgas zemes. Vietnieku pulka locekļi šo jautājumu pārdomādami nolēma: atļaut Kauguru pagasta valdei ierīkot uz Kauguru pagastam piederīgas Adzeļa mājas zemes kapsētu ap 3 pūr. lielu, Kaugurmuižas sila tuvumā, priekš šī un Mūrmuižas pagasta mirušo luterticīgo pagasta locekļu apglabāšanas. Par to, kā ierīkot kapsētu, cik lielu atmaksu ņemt par kapu vietām, ir savā laikā dodami sevišķi nosacījumi.

Mežu, kur domāta kapsēta, uzdod pagasta valdei nocirst skolas un pagasta mājas malkai.

3. oktobrī: Pagasta vecākais lika vietnieku pulkam priekšā uz apspriešanu jautājumu par kapsētas būvi uz Adzeļa zemes. Šo jautājumu cauri lūkojis, vietnieku pulks nolēma: 1) Priekš kapsētas būves nodalīt no Adzel mājas meža zemes trīs pūrvietas, 2) Par

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

pagasta kapsētā apglabājamu liķi ņemt pa 25 kap. kapa naudas par labu pagasta kasei kā atlīdzinājumu par zemi, 3) Par ģimējas kapiem ņemt par 1 kv. asi zemes 1 rubli par labu pagasta kasei. 4) Pie kapsētas būves pagasts nesīs visas izdošanas, kas maksājamas meīsteram, un dos vajadzīgo materiālu. 5) Ja Mūrmuižas pagasts arī piedalītos pie šīs kapsētas, tad Mūrmuižas pagastam jānes samērīgi ar zemes vērtību visas izdošanas un nastas pie kapsētas būves.

Pēc Adzeļa mājas rijas nodegšanas 1896. – 97. gada ziemā, pagasta valde 23. janvārī 1897. gadā sasauca saimnieku sapulci par rijas jaunbūvi. Saimnieki atbild: Ja Kauguru pagasta vietnieku pulka sapulce atļauj Kauguru pagasta valdei izmaksāt pagasta saimniekiem par labu Kauguru pagasta dibinājamai ev. lut. ticīgo kapsētai to daļu naudas, kas pie rijas būves pagastam no ēku apdrošināšanas biedrības izmaksājamā kapitāla pāri paliktu, tad saimnieki uzņemas pievest akmeņu un koka materiālu un dot jumtam salmus par brīvu. Rija apdrošināta par 500 rbļ. Kā redzams, saimniekiem jau savā starpā bijusi apspriešanās, kuras doma pārņemt kapsētas lietu sev.

6. februāra sēdē vietnieku pulks saimnieku prasību apmierina.

20. martā 1897. gadā saimnieku sapulcē pagasta vecākais uzdod jautājumu, vai saimnieki paši neuzņemtos bez nodokļu maksātāju palīdzības kapsētu ierīkot, nesdami visus izdevumus, un tāpat saņemt par labu saimnieku kasei visus ieņēmumus no kapu naudām u.c. Bez tam pagasta vecākais paskaidro, ka arī Mūrmuižas pagasts (bez Skangaļu pagasta) piedalīšoties pie kapsētas būves. Atļauja kapsētas ierīkošanai no baznīcas priekšniecības un apriņķa policejas esot dabūta. Saimnieki nolemj: Uzņemties kapsētas ierīkošanu un uzturēšanu,... ierīkot kapsētu apmēram 2 pūrvieta plašumā, un kapsētai sētu taisīt no zemes akmeņu mūra. Akmeņus likt salauzt nākošā vasarā, lai nākošā, 1897./8. gada ziemā varētu pievesti tikt.

3. aprīlī vietnieku pulka sapulce nolemj: atvēlēt pagasta saimniekiem no Adzeļa mājas zemes priekš kapsētas ierīkošanas līdz 2 ½ pūrvieta zemes platības par brīvu. Tā pagasta valde atdod kapsētas būvi saimniekiem.

18. septembrī 24 sapulcējušies saimnieki nolemj: 1) izgatavot priekš kapsētas un liķu kambara plānu, - liķukambaris būvējams tādā formā, kāds tas ir uzbūvēts Valmieras – Valmiermuižas kapsēta, bet gan mazāks. 2) Aizlienējumos atlasdamies gruntnieku kapitālu piedzīt, un šo kā arī atlaisto desetiņu naudu par 1895. gada 2. pusi izlietot priekš kapsētas būves. Tāpat 1897. gada desetiņu nauda iekasējama un pievienojama būves kapitālam sevišķā kapsētas būves kasē. 3) Priekš kapsētas būves sevišķu būvkomisiju ievēlēt, bet uzdot pagasta valdei apspriest, kā kapsēta un liķu kambaris būvējami, un jāizdod visi būvju darbi mazākprasītājiem. Bez tam ir pie kapsētas jāizrok aka, kur varētu ūdeni dabūt priekš būves. No katra liķa kapsētā no tām mājām un muižām, kas piedalītos pie kapsētas būves, ņemams 25 kap. kapa naudas, par ģimējas kapiem ņemt par vienu kvadrāt asi zemes 1 rubli, bet ja kāds gribvētu kapsētā savus liķus apglabāt no tām mājām un muižām, kas nav piedalījušās pie šīs kapsētas būves, tad jāmaksā par katru liķi kapa naudas vienu rubli un par ģimējas kapiem par katru kvadrātasi 3 rubļi. No liķiem, kas tiks kapsētā apglabāti no uz Gaides mājas zemes atlasdamies „Karlovkas” zemes gabala, tiem ir jāmaksā kapa naudas, ja glabājamie liķi ir pierakstīti pie Kauguru pagasta

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

sabiedrības, 25 kap. no līķa un vienu rubli kapa naudas no līķa un par ģimējas kapiem pa 3 rubļi par katru kvadrātasi. Pie līķa apglabāšanas no katra līķa jāmaksā 10 kap. zvanīšanas naudas par labu zvanītājam. Visi kapsētas būves darbi, vēlākā kapsētas labošana un uzturēšana izdarāma uz Kauguru pagasta valdes rīkošanu, un ko Kauguru pagasta valde izdarīs, ar to jābūt ar mieru. Mūrmuižas pagasta saimniekiem un muižai, kam pie kapsētas dalība, jānes bez pretošanās trešā daļa no visām nastām un maksāšanām, kuras pieprasīs Kauguru pagasta valde. Naudu, kas ienāks no kapsētā apglabātiem līķiem un par ģimējas kapiem, tiks saņemta no Kauguru pagasta valdes un izlietojama priekš kapsētas labošanas, pārbūves un citiem darbiem un vajadzībām priekš kapsētas.

11. decembra saimnieku sapulce apspriež līķa kambara plānu un pieņem būvmeistara Jāņa Kūļa pagatavoto plānu, pēc kura līķu kambara un kapsētas būve aprēķināta uz 2300 rbļ. bez materiāla pievešanas.

9. janvārī 1898. gadā draudzes konvents izsauc pagasta vecāko un ieteic konventa lēmumu, ka pie no saimniekiem taisāmā kapsētā jāpiedaloties arī Kauguru muižai un Jaunpilsētai. 26. februārī konventa lēmums tiek saimnieku sapulcei paziņots. Konvents nolemj, ka Kaugurmuižai jāpiedalās pie kapsētas būves samērā ar zemes dālderu vērtību. Kapsētā tad glabājami muižas un Jaunpilsētas līķi. Bez tam pie kapsētas būves pieteicies arī JaunBrenģuļu muižas īpašnieks fon Tranzē (von Transehe) ar viena arkla vērtību, nesot visas attiecīgās nastas. Saimnieku sapulce nolemj: pieņemt Kauguru muižu tikai tad, ja muiža maksā būves vajadzībām 1500 rbļ. un pēc tam maksā citas uz kapiem attiecošas maksāšanas. Jaunpilsētā vien ir tik daudz iedzīvotāju, kā visā Kaugurmuižas un Mūrmuižas pagastā kopā, kādēļ muižai nesamas lielākas nastas. Brenģuļu muižas īpašnieks priekšlikumam piekrīt.

13. maijā saimnieku sapulce lūdz pagasta valdi griezties ar lūgumu (pie konventa) dēļ kapsētas būves atļaujas izdabūšanas zem tādiem nosacījumiem, kā saimnieki nosprieduši augstākā vietā. Kad baznīcas konvents tomēr paliek pie sava sprieduma, pagasta valde griežas pie Vidzemes evangel. luteriskās konsistorijas dēļ atļaujas. Konsistorija pilnīgi noliedz kauguriešiem kapsētu būvēt.

13. augustā saimnieki nolemj pārsūdzēt nepamatoto aizliegumu.

7. janvārī 1899. gadā pagasta vecākais P. Stirna ziņo, ka bijis pie zvērināta advokāta Erdmana, kurš teicis, ka pēc likuma baznīcas likumiem pagasta kapu ierīkošana neesot paredzēta. Bez tam baznīcas konventa delegāts Chr. Staack ziņo, ka viņš konventa lēmumu pārsūdzējis uz Rīgas – Valmieras baznīcas virsvaldi. Kapsētas būves lietā saimnieki nolemj nekādus soļus nespert, kamēr nebūs atbilde no baznīcas virsvaldes.

1901. gads. Tā kā pēc likuma „pagasta kapsēta” nav paredzēta, bet gan ģimējas kapsētas, tad kapsētas būves lieta tiek atsākta no jauna. Baznīcas konvents Kauguru saimniekiem atdalījis Valmieras kapos ģimējas kapsētu 1 pūrv. lielumā. Ģimējas kapsēta Valmierā iznāk kauguriešiem par tālu un neparocīgi, tāpēc 5. aprīlī saimnieku sapulce lemj: Uz pamata 314. un 315. pantiem Baznīcas likumu, griezties ar visai padevīgu lūgumu pie Vidzemes ev. lutertic. konsistorijas lai atļautu Kauguru pagasta ev.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

lut. Saimniekiem ierīkotfamīlijas kapsētu ar noteikumu, ka šai kapsētā jāietaisa sevišķas nodaļas priekš katras famīlijas. Šī kapsēta būvējama uz Kauguru pagasta m piederīgas Adzeļa mājas zemes, kura priekš tam jau no vietnieku pulka ierādīta. Piezīme.Saimnieku sapulce domā, ka draudzes kapsētā ierādītā 1 pūrvieta esot nepietiekoša priekš visu Kauguru pagasta mirušo liķu apglabāšanas.

Konsistorija ar rakstu no 3. maija Nr.2508 ziņo, ka tā neatrodot par iespējamu atļaut Kauguru pagasta saimniekiem Adzeļa mājas robežās būvēt kapsētu. Kā redzams, saimnieki negrib padoties kapsētas būves lietā, un izlieto visus līdzekļus būves atļaujas izdabūšanai. Savā 24. maija sapulcē saimnieki pilnvaro Mičkēnu Hermani Enzeliņu vest sūdzību, pārsūdzot konsistorijas rīcību Ģenerālkonsistorijā. Uz šo sūdzību tā ar rakstu Nr. 2347 no 13. oktobra atbild, ka atstāj Kauguru saimnieku sūdzību bez ievēribas. Uz to saimnieku sapulce 15. novembrī nolemj Ģenerālkonsistorijas spriedumu pārsūdzēt iekšlietu ministrijā. Sūdzību vest pilnvaro H. Enzeliņu.

Lepni skan 18. septembra 1903. gada saimnieku sapulces lēmums, kad Hermanis Enzeliņš pasludina Iekšlietu Ministrijas saimnieku sūdzības apstiprinājumu un konsistorijas un Ģenerālkonsistorijas lēmuma atcelšanu: Tūliņ ķerties pie kapsētas būves, kapsētas būvei noliktam zemes gabalam aprakt grāvus, zemes gabalu notīrīt un pa to ceļus iztaisīt, pēc kam tūliņ uzaicināt jau šī gada rudenī šo kapsētu iesvētīt vietējo garīdzniecību. Priekš kapsētas aka izrokama nākamā ziemā. Priekš kapsētas bērkkambara būvi izdarīt 1904. gada pavasarī, priekš kam būs vajadzīgs ap 1500 rbļ. naudas. Dēļ šīs summas segšanas izlietojams pagasta saimnieku kapitāls ar 1000 rbļ., bet iztrūkstošie 500 rbļ. piedzenami no saimniekiem1904. g. pavasarī un izdalāmi starp saimniekiem pēc dālderu vērtības. Garīdzniecību uzaicināt uz kapsētas iesvētīšanu caur pagasta vecāko, kuram šai lietā caur šo dot vajadzīgo pilnvaru. Atļaut arī Mūrmuižas pagasta saimniekiem piedalīties pie minētās kapsētas būves un pēc tam apglabāt šai kapsētā savu famīliju locekļus, ja tikai uz tam viņi dabūtu no piederīgas garīdzniecības atļauju.

20. oktobrī vietnieku pulks atļauj Adzeļa mājas akmeņus kapsētas būvei.

1904. gada 1. janvārī mācītājs J. Neilands iesvēta kapsētu, 22. janvārī saimnieki nolemj izdot kapsētas būves darbus.

12. augustā saimnieku sapulces protokolī lasām: Pagasta vecākais lika saimnieku sapulcei priekšā uz apspriešanu, ka kapsētas būve drīzumā būšot nobeigta, bet priekš zvana iegādāšanas neesot līdzekļu, tāpat neesot līdzekļu priekš kapsētas sētas būves. Apspriedusi kapsētas būves lietu, saimnieku sapulce vienbalsīgi nolēma: iegādāt tūliņ kapsētai zvanu, apm. 12 pudus smagu, un dzīvokli pie kapsētas tūliņ šogad galīgi izgatavot, tāpat uzbūvēt kapsētas priekšpusē sētu. Lai šos darbus nobeigtu, izdarīt 500 rbļ. lielu naudas aizņēmumu saimnieku vārdā. Visu šī izpildīšanu uzticēt pagasta vecākam P. Stirnam.

16. septembrī būvmeisters Mārc Grīnberg pieteic, ka par līgto summu nevarot darbus galā vest un prasa algu paaugstināt. Saimnieku sapulce pieliek 50 rbļ.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

20. oktobrī kapsētas mājas būvi atņem un atzīst par labu padarītu. Tai pašā dienā izdod kapsētas būvi Mārcim Tomsonam par 95 kap. kv. asi. Sēta jāmūrē 4 ½ pēdas virs zemes un 1 ½ pēdas fundamentē zemē, stūri 2 pēdas dziļi. Darbs jāpastrādā līdz 1905. g. 1. jūlijam. Trūkstošo summu 3. februārī 1905. gadā nolemj iekasēt no saimniekiem. Pavisam vēl vajag 250 rbl.

1907. gada 15. februārī saimnieku sapulce nolemj būvēt kapsētas sargam kūti 5 asis garu un 2 ½ asis platu. Naudu 50 rubļus iekasēt no saimniekiem. Materiālu dod saimnieki, tas izdalāms pēc dālderu vērtības.

9. martā saimnieku sapulce lemj: Na predložēņije vol. staršinī sobraņije dvorohozjajev postanovilo: dlja soģeržaņija porjadka v kladbišče priņaķ osobovo storoža i naņaķije jevo doverjaķ volostnomu staršiņe.

22. martā pagasta valde, atsaucoties uz augšējo lēmumu, pieņem par kapsētas sargu Kārli Jēkabsonu (protokols Nr. 17 Kauguru pagasta valdē 22. martā 1907. g.): Zīmējoties uz Kauguru pagasta saimnieku sapulces spriedumu no 9. marta 1907. g. zem Nr.21 pagasta valde šodien pieņēma par Kauguru kapsētas sargu uz laiku no 20 april 1907. g. līdz 23. april 1908. g. Kauguru pagasta locekli Kārli Jekabsonu, kurš dabūs rūmi kapsētas kapelē ierīkotā dzīvoklī un kūts rūmi priekš kustoņiem. Kapsētas sargam jāgādā par kapsētas uzturēšanu kārtībā un jātaisa ceļi, un jāzvana, kad vajadzīgs. Pie līķu apglabāšanas kapsētas sargs dabū par zvanišanu 10 kap. atlīdzības no līķa.

1908. gada 7. janvārī saimnieku sapulce lemj par Kauguru pagasta saimniekiem piederēdamu kapsētas pārvaldīšanu, ievēlot sevišķu komiteju, kuras pienākums izstrādāt noteikumus par kapsētas pārvaldīšanu.

Uz 1909. gadu ievēlēta kapsētas pārvaldes komiteja ar pagasta vecāko priekšgalā, viņa 2 palīgiem, pagastā dzīvodamiem 2 baznīcas pērminderiem un vietējo pagasta skolotāju, bet 1910. gadā komiteju ievēl uz 3 gadiem un paaugstina kapu naudu. Kapu naudas ņemšanu un kasiera pienākumu izpildīšanu, kā arī kapa vietu ierādīšanu uzticēt pagasta skrīveram, kuram ienākusi nauda jānogulda Kauguru – Mūrmuižas krājaizdevu sabiedrībā. Kapu nauda piedzenama pa 50 kap. no līķa pie Kauguru pagasta pierakstītām personām, bet no citu pagastu locekļiem piedzenams pa 1 rbl. 50 kap. par kvadrātasi. Saimniekiem, kuri piedalījušies pie kapsētas būves, ir tiesība uz katru māju dabūt par brīvu 9 kvadrātasis fāmīlijas kapu vietas, bet tiem, kuri grib vairāk dabūt, jāmaksā pa 1 rbl. 50 kap. par katru klāt pieņemtu kvadrātasi. Par labu zvaniķam ņemt no līķa par katru zvanišanu pa 15 kap.

19. martā 1912. gadā pagasta vecākais P. Grīnbergs liek vietnieku pulkam priekšā atļaut pagasta mājā sarīkot viesīgu vakaru š. g. 8. aprīlī, kura izrīkojuma ienākumu izlietot priekš vietējās kapsētas remonta. Vietnieku pulks vienbalsīgi nolemj minēto izrīkojumu atļaut. (Tātad balles kapsētai par labu der, bet „Darba” priekšlasījumi neder. – D. Zaķa piezīme.) Saimnieku sapulce lēmusi kapsētas dzīvoklim no koridora aizlikt dubultdurvis, uz griestiem uzlikt vairāk balasta un, ja vajadzīgs, izlabot – pārbūvēt arī krānsis.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

Tā karstos cīņos risinājās Kauguru kapsētas būves lieta. -

Kolhozu dibināšana

*Lai zeme vienmēr saules zeltā
Mums egļu zaļos logos šķiet;
Lai protam krist, lai protam celties –
Un atkal pulkā tālāk iet.*

(teksta izvilkumi no 30 gadu kolhozu dibināšanas svinību pasākuma 1978. g. februārī)

...Izpildkomitejas priekšsēdētāja godina pirmos dibinātājus – Gailīšu, Miglavu ģimenes, Šķēpu E., Ustupi Zelmū, ...

1948. gada 8. janvāris. Kauguros pirmais kolhozs „Kaugurieši”. Pirmais priekšsēdētājs Jānis Šķēps. Jānis Šķēps strādā līdz 1952. gadam, līdz mielēm izbaudot pirmās kopsaimniecības grūtības. Viņa darbs bija līdzīgs līdumnieka darbam tālajā senatnē. Viss jāsāk no jauna, ne no viena nav gaidāms padoms, nekur nav kur mācīties. Un Jānis Šķēps izturēja.

1949. gada 2. aprīlis – dibinājās otra saimniecība, kuru nosauc „Progresa” vārdā. Par priekšsēdētāju ievēl Natāliju Akotiņu. Ilgi neiznāca strādāt, jo saimniecība apvienojās ar otru mazo saimniecību „Gaišais rīts”. Tās nebija vieglas dienas, nē! Taka jācērt pašai, līdzī saucot pašus atsaucīgākos Mūru pagasta zemniekus.

1949. gada 15. aprīlis. Mūros dibinājās otra saimniecība „Gaišais rīts”. Par priekšsēdētāju ievēl Oskaru Pelēkzorni. 1950. gadā apvienojās abi kolhozi vienā un patur „Progresa” vārdu.

1949. gada 30. aprīlis – Kauguros tiek likti pamati ceturtajai saimniecībai „Brīvais zemnieks”, kurā par priekšsēdētāju ievēl Jāni Pētersonu.

1950./51. gads ir lielu pārvērtību sākuma gadi. 1950. gadā apvienojās kolhozi „Progress” un „Gaišais rīts”. To vada līdz 1952. gadam Kārlis Ustups.

1951. g. apvienojās „Brīvais zemnieks” un „Kaugurieši”. Nodibinājās viens kolhozs ar nosaukumu „Kaugurieši”. Par priekšsēdētāju ievēl Hermani Čoku, tagad jau Nopelniem bagāto lauksaimniecības darbinieku, Ļeņina ordeņa kavalieri, un daudzu citu apbalvojumu īpašnieku. Ilgus gadus Hermanis Čoka ar skatienu ik dienas noglāstīja druvas un pļavas Gaujas līčos, ik vakaru atgriezās mājās ar savu ļaužu, savas saimniecības rūpēm, priekiem, vajadzībām un domām par rītdienu. Ir bijuši labi gadi, kad kolhoza slava aizskanēja līdz Maskavai TSSI, ir bijuši rūpju pilni gadi, bet nekad nav zudusi ticība cilvēkam, ticība zemei.

No 1952. gada līdz 1955. gadam „Progresā” par priekšsēdētāju strādā komunistis, aktīvs sabiedriskā darba veicējs Reinholds Zīdermanis.

Pēdējo reizi rediģēts 2011.gadā.

No 1955. gada līdz 1963. gadam „Progresu” vada Gailis Vladimirs.

No 1962. gada līdz 1974. gadam kolhozā „Progress” kā priekšsēdētājs strādā Artūrs Eglītis. Nav tāda taka, nav tāda tīruma, pļavu pie Miegupītes un dzirnavu ezera, vai tālajā

Nodievu stūrī, ko nebūtu pārstaigājis Eglītis kopā ar saviem ļaudīm. Visu redzēt, visu zināt, visu izjust uz saviem pleciem, tāda bija viņa ikdiena. „Progresa” brūnaļas ir pamats tagadējā „Kaugurieši” ganāmpulkam.

Neilgu laiku „Kauguriešos” par priekšsēdētāju strādāja ilggadīgais šīs saimniecības vetārsts Ivars Celmiņš. Neilgi, bet rosīgi. Tieši Ivars Celmiņš ir tas priekšsēdētājs, kurš dzīvē sāka īstenot sen senu „Kaugurieši” ieceri par putnu gaļas ražošanu. Divās pagaidu vasaras mītnēs kolhozs saražoja pirmās 49 to putnu gaļas. Šogad, jubilejas gadā, kolhozs „Kaugurieši” ir kļuvis par vienīgo specializēto putnu gaļas ražošanas saimniecību rajonā. Uzceltas 9 kapitālas putnu mītnes, saražos šogad 650 to gaļas.

1974. gada februāris - vētrainu sapulču, karstu strīdu laiks. Un top šodienas saimniecība „Kaugurieši” – viena no pirmajām 4-ām, nemītīgi apvienojoties, pilnveidojoties. Četri gadi ir laiks, kad pierimuši visi strīdi, visi pret. Laiks, kad pierādījies, ka ceļš ved tikai uz priekšu, lēnām, bet neatturami. Par priekšsēdētāju sāk strādāt Gunārs Freimanis. Strādā un aug līdz saviem ļaudīm, savai saimniecībai, uzticīgs zemei.

Šovakar mums visiem pateicībā jānoliec galvas to sirmo kolhoznieku priekšā, kuri saņem augstu atzinību par zemei atdotu mūžu, par salīkušu muguru, par cietajām tulznām rokās. Viņiem ir piešķirta personālā pensija, pirmo reizi kolhozu pastāvēšanas laikā.